
Dag Anckar, **Sven Lindman. Hans vetenskaps-
syn och vetenskapliga gärning.** Acta Academica
Aboensis. Ser.A. Humaniora, vol. 64, nr. 2, Åbo
1986. 238 s.

*Sven Lindman suomalaisen ja ruotsalaisen
valtio-opin välissä*

Suomalaisen valtio-opin historiaa on 1970-luvulta lähtien
tutkittu melkoisesti. Mutta on tietysti väärin kuvitella, että

kenttä olisi 'jo tutkittu'. Päinvastoin: jokainen tutkimus tuo näkyviin paitsi uutta aineistoa ja muuta 'tietoa' myös uusia kysymyksenasetteluja. Tähänasti tutkittujen erillis-tutkimusten jälkikäteisarviointin, käsitteellisten sitoumus-ten, 'metodologian', yhdistystoiminnan, tutkintovaati-musten, virkojen perustamisen ym. perusteella on saatu osin aineiston, osin kysymyksenasettelun välityksellä eri-laisia perspektiivejä, jotka osin täydentävät, osin kriti-koivat toisiaan.

Dag Anckarin 'Lindman-projektia' voidaan tulkita yri-tykseksi syntetisoida ja syventää tähänastista valtio-opin historian tutkimusta yhden henkilön elämän ja kirjoitus-ten tarjoamalla perspektiivillä. Åbo Akademin *statskuns-kapin* professorin Sven Lindmanin (1910—1983) valinta tutkimuskohteeksi on sikäli mielenkiintoinen, että hänessä sekä biografian että tieteenalakonseption tasolla välitty-vät ainutkertaisella tavalla suomalaisen ja ruotsalaisen valtio-opin suhteet sekä niiden erilaiset kehityslinjat 1930-luvulta 1980-luvulle. Mutta tutkimus on kiinnostava myös 'mikrotason' esimerkkinä siitä, miten akateemi-sen poliitikantutkimuksen institutionalisointi toisaalta vie-tiin läpi, toisaalta kohtasi erilaisia vaikeuksia yliopistos-sa aikana, jolloin vain harvoissa maissa tieteenalalla oli edes jonkin verran vakiintunut akateeminen asema. Dag Anckarin Lindman-teosta voi siten lukea myös tapaus-tutkimuksena niistä akateemisista intriigeistä, taktikoin-neista jne. joita uuden, erityisesti ns. yhteiskuntatietei-siin luetun, tieteenalan perustaminen on vuosisadan al-ku puolen yliopistoissa vaatinut.

Kun tarkastelen teosta tieteenhistorioitsijan kannalta, sivuutan paljolti siihen sisältyvän 'biografisen' aineksen. Anckar itsekin on jo 'onnistunut' tässä melko hyvin: esi-sät on supistettu 2 sivuun alussa jne. Useat biografiat — kuten Ari Uinon 'Nuori Urho Kekkonen' tai Annie Cohen-Solal'n 'Jean-Paul Sartre', kaksi muuten erilais-ta esimerkkiä mainitakseni — kadottavat tutkimuskoh-teensa kirjoitusten syvemmän intellektuaalisen arvioin-nin, tai sitten ne menevät yli kirjoittajan ymmärryksen. Näin ei tietysti ole käynyt Dag Anckarille, joka kirjoit-taa opettajastaan juuri 'intellektuaalista biografiaa'.

Biografisen tutkimusote näkyy kuitenkin Anckarin läh-deaineiston käytössä. Hän on käynyt perusteellisesti läpi sekä Lindmanin kirjoitukset että hänen arkistonsa ja osin muutakin arkistomateriaalia, yksityiskirjeitä sekä Lind-manin teosten arvelustelut. Tämä kaikki on huolellista ja perusteellista työtä. Kuitenkin voi kysyä, onko Anckar sittenkin syyllistynyt biografiassa tyypilliseen mutta ky-seenalaiseen aineiston 'tasapaksuun' käsittelyyn.

Tarkoitan tällä ennen muuta päättelyä yksityiskirjeis-tä. Toisaalta Anckar on tällä menettelyllä kaivanut esiin ennen tuntemattomia yksityiskohtia, esimerkiksi täsmen-tänyt kuvaa Teljon professorinimitysprosessista ja sen reseptiosta 'ammattikunnan' keskuudessa (ks. 50—51, 138—139). Toisaalta tekijä rekonstruoi Lindmanin tie-dekonseption keskeisesti yksityiskirjeitä hyväksi käyttäen

(128—145). Itse puolustaisin sitä, että näin abstraktilla tasolla liikuttaessa useaan kertaan mietityt ja formuloi-tiensakin suhteensa tiettyä huolellisuutta tavoittelevat jul-kaistut tekstit olisi asetettava etusijalle usein tajunnan-virtamaisiin ja tilapäismielipiteitä ilmaiseviin yksityiskir-jeisiin verrattuna. Tällöin yksityiskirjeissä esitettyjä nä-kemyksiä voi tietysti käyttää täydentämään ja täsmentä-mään julkaistujen tekstien sisältämien kantojen tulkin-taa, mutta ei näistä riippumatta, ja toisaalta tietyn epä-luulon juuri yksityiskirjeitä kohtaan säilyttäen. Tämä on tietysti kanta joka poikkeaa radikaalisti sovinnaisesta 'ar-kistoinisindörimäisestä' historian tutkimuksesta, joka on usein kuvitellut löytävänsä juuri yksityiskirjeistä 'todel-lisen kannan' joka ei enää tulkintaa kaipaisi.

Ehkä enemmänkin tavallaan biografista otetta olisi kai-vannut Lindmanin intellektuaalisen horisontin rekon-struktiossa. Toki Anckarin teos tuo tässäkin tärkeitä puo-lia esiin, kuten Lindmanin olon Westermarckin oppilaa-na Åbo Akademiassa tai perehtymisen osin isänsä välityk-sellä luonnontieteen filosofiseen keskusteluun. Sitateis-sa törmää kuitenkin muutamiin vuosisatamme poliittisen ajattelun kannalta keskeisiin nimiin — Max Weber, Karl Popper, Raymond Aron ovat erityisesti jääneet mieleen — joiden kirjoitusten tuntemisen ja hyväksikäytön tar-kempi erittely Lindmanin teksteissä olisi sopivasti täsmen-tänyt hänen ajattelunsa sitomista laajempaan eurooppa-laiseen kontekstiin.

Kun kirjoittaa tutkimusta omasta opettajastaan, tar-vitsee tietysti erityisiä etäisyydenottomenettelyjä. Dag Anckarin ajattelu- ja kirjoitustyyli operoi — ja tässä hän tietysti on Lindmanin oppilas — keskeisesti erilaisilla luo-kituksilla ja vastakohtapareilla. 'Folket och presidenten'-teoksessaan (1984) hän on tällä menettelyllä onnistunut käyttämään mielikuvitustaan ja nostamaan esiin kiintoisia, mutta keskustelussa laiminlyötyjä mahdollisuuksia. Nytkin hän tätä menettelyä käyttäen kykenee pureut-tamaan Lindmanin ajattelun sisäisiin ristiriitaisuuksiin ja jännitteisiin sekä nyansoimaan esimerkiksi hänen suhteit-taan erilaisiin 'ismeihin', mukaan lukien empirismi ja be-haviorialismi.

Näyttää kuitenkin siltä, että Anckar ei pohdi riittävästi sitä, kuinka historiallisia tällaiset luokitukset itse ovat ja millaisia rajoituksia on niiden siirtämiselle kontekstista toiseen. Esimerkiksi Heikki Paloheimolta lainattu yli-opistokonseptioiden luokittelu, joka on peräisin tietystä suomalaisesta tilanteesta 1970-luvulla, ei oikein tunnu so-pivan Lindmaniin joka tietysti on muodostanut käsityk-sensä yliopistosta pääosin ennen tuota tilannetta. Samoin tuntuu hieman ontuvalta käsitellä Lindmanin parlamen-tarismitutkimusta niin yksipuolisesti suhteessa hänen opet-tajansa Axel Brusewitzin käsityksiin. Muuta suomalaista tai yleismaailmallista sotienvälisen ajan 'parlamentarismista ei edes mainita lähdeluettelossa, vaikka tuntuisi tärkeältä juuri sen kautta kysyä Lindmanin parlamenta-

rismitutkimuksen yhteyksiä ja ominaispiirteitä.

Suoranaista ekskurssia, joka tietysti poikkeaisi Lindmanin mukaan etenevästä esitustavasta, jää kaipaamaan Åbo Akademin valtio-opin oppituolin perustamistaustasta. Erityisesti *statskunskapin* yhdistäminen v. 1922 *statistikin* opetukseen ei välttämättä ole sellainen mielivaltaisen operaatio, joka tehokkaasti esti oppituolin täyttämisen vuosikausiksi. Kuitenkin moinen kombinaatio, jolle oli esikuvia Ruotsissa, tulee tavallaan ymmärrettäväksi jos otetaan huomioon sen yhteys kameralistiseen tiedekonseptioon, jossa *statskunskap* ja *statistik* voidaan nähdä osaksi samaa 'projektia' kerätä tietoja 'valtion' eri puolista. Suomessahan tällaiset ajatukset aktualisoituivat mm. J.H. Vennolan uskammeralistisessa suunnitelmassa valtiotieteellisen tiedekunnan perustamiseksi v. 1918, mistä ei sitten enää ehkä paljon tarvittukaan tänään kerrassaan omituiselta kuulostavan ainekombinaation muodostamiseksi.

Valtio-opin ja yliopistolaitoksen historian harrastajalle Anckarin esitys valtio-opin opetuksen järjestelyistä Lindmanin väitöskirjan jälkeen sekä professuurin uudelleenjärjestelystä v. 1942 muotoon '*statskunskap med kommunalkunskap*' on erityisen luettava jakso teoksessa. Kun päätös viran uudelleenmäärityksestä tehtiin 8. 6. 1942, useimmiten jäykkä akateeminen käytäntö selvitti kerran proseduurit vauhdilla ja Lindman nimitettiin virkaan jo saman vuoden jouluaattona.

Tieteenalahistorian kannalta huomiota ansaitsevat toisaalta Lindmanin tietty identifioituminen ruotsalaisen *statskunskapin* traditioon, johon Lindman keskeisesti nojaa mm. käydessään rajaa 'behavioralismiä haastetta' vastaan. Näin hän tavallaan asettuu asemaan, joka on esimerkiksi amerikkalaisen 'behavioralismi vs. traditionalismi' tai suomalaisen 'behavioralismi vs. Allgemeine Staatslehre'-debattien ulkopuolella. Kuinka osuva Lindmanin oma kuva 'ruotsalaisesta valtio-opista' oikeastaan oli, ts. kuinka yksipuolisesti se oli Uppsalan kokemusten ja Brusewitz-tradition värittämä, olisi ansainnut Anckariltakin enemmän huomiota, mutta tämän arviointia vaikeuttaa se, että ruotsalaisesta valtio-opista ei mitään varsinaista historiankirjoitusta ole tehty (Barbro Lewinin kronikka Skytten professuurien haltijoista v. 1622 lähtien kadottaa tehokkaasti tiedekonseptioiden murrokset).

Suomalaisessa valtio-opissa tieteenalan lukeminen 'yhteiskuntatieteisiin' on tätä vielä kritikoivan Jan-Magnus Janssonin väitöskirjan (1950) jälkeen tuntunut itsestään selvyydeltä, josta irtisanoutuminen tuottaa vieläkin vaikeuksia. Yhteiskuntatieteilijäidentiteetin puolustuksessa on ollut tapana turvautua Wilhelm Windelbandin rehtorinpuheen jakoon ideografisiin ja nomoteettisiin tietisiin, jolla on mm. tehty raja valtio-opin ja poliittisen historian välillä. Anckarin tutkimus osoittaa nyt, kuinka Lindman brusewitzilaisen tradition mukaisesti 1950- ja 1960-lukujen kirjoituksissaan ja virantäyttölausunnoissaan kiistää valtio-opin sopivuuden tuohon erotteluun.

Toisaalta hän irtisanoutuu valtio-opin alistamisesta sosiologian haaraksi, toisaalta relativoi rajan valtio-opin ja poliittisen historian välillä. Tätä hänen näkemystään voidaan edelleenkin käyttää tukena puolustamaan historiallisen, filosofisen, kielitieteellisen jne. politiikan tutkimuksen (erikseen kirjoitettuna) oikeutusta institutionalisoituneen 'politiikantutkimuksen' (yhteenkirjoitettuna) suppeita ammattikuntaintressejä vastaan.

'Häviäjien historialle' kiintoisa löytö Anckarin teoksessa on tulkinta Lindmanin vertailevan puoluetutkimusprojektin pysähtymisestä 1950-luvulla. Anckarin mukaan Maurice Duvergerin '*Les partis politiques*' (1951) oli »just den bok Lindman hade tänkt skriva» (61). Tätä taustaa vasten hän sitten tulkitsee sitä miten Lindmanin '*Partistudier*'-teos jäi tavallaan fragmentaariseksi. Mielenkiintoista on havaita, kuinka 'kansainvälinen' Lindmanin puoluetutkimusintressi jo 1950-luvulla oli. Toisaalta hänen empiristisen tiedekonseptionsa raja tulee vastaan siinä, että hän tavallaan suostui tunnustamaan 'päällekkäisyyden' Duvergerin kanssa. Nykyään ymmärretään jo varmasti paremmin, että pelkkä tematiikan yhteisyys ei vielä paljon merkitse, kun kysymyksenasettelut, tulkinta- ja päättelystrategiat jne. voivat olla radikaalisti erilaisia.

Kirjoittaessaan intellektuaalisen biografian Sven Lindmanista Dag Anckar on tavallaan seurannut opettajansa jälkiä ja relativoinut konkreettisesti rajaa historiantutkimuksen ja valtio-opin välillä. Tuskinpa historioitsijakaan voivat moittia häntä ammattihistorioitsijain käsityöläis-kompetenssin puutteista. Oheiset huomautukseni mm. käsitteiden katkosten ja aikalaismerkitysten riittämättömästä huomioonottamisesta viittaavat taas siihen, kuinka historiallisenkaan tutkimuksen ei enää tarvitse olla niin lindmanilaisen empirismin ohjelman mukaista.

KARI PALONEN